

קובץ

הערות וביאורים

בלקו"ש, חסידות, ובנגלה

תשא

גליון כב (מב)

יוצא לאור ע"י

תלמידי בית המדרש דמוסד חינוך אהלי תורה

417 טראי עוועניו • ברוקלין, ניו יארק

שלשים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר שליט"א

שנת חמשת אלפים שבע מאות וארבעים לבריאה

ת ו כ ן ה ע נ י נ י ם

ל ק ו ט י ש י ח ו ת

- ג מסנ"פ בעבודת הכהנים
- ג טעם במצות משלוח מנות
- ה משלוח מנות ומתנות לאביונים בליל פורים
- ו בגדר המצוה דמשלוח מנות
- ז נחאוה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים

נ ג ל ה

חשובה בענין ש"ץ שסכה לומר תתקבל בהקדוש
שלאחר תפלת י"ח

תשובה לב' שאלות בענין שינוי קשר תפלין
של ראש

בדין אוח כ"ף פשוטה שעשה לה זויות למעלה
(גליון כא)

ח ס י ד ו ת

שאלה בד"ה באתי לגני ה'חשי"ג

התבוננות המביא לאהבה כמים ואהבה כרשפי אש

ל ק ו ט י ש י ח ו ת

א. בלקו"ש פ" פרה ש.ז. הערה 24 צוייגן על מ"ש בפנים שהכהנים "היו רציין צו דער עבודה ביז צו מסנ"פ" - ל"תמיד רפ"ב". ולכאורה יש להביין מאי טעמא לא צוייגן למשנה ביומא הקודמת לתמיד, (והוא שם רפ"ב), ובפרט שביומא במשנה מפורש יותר ענין המס"ג שבדבר, ובפרט בגמרא שם (א, כג).

ואפ"ל דטעם הדבר, לפי שמחלוקת הראשונים אם היו עושיין הפייס ביוהכ"פ (כמובא בתויו"ט יומא שם), ולפי הדעות שהיו עושיין ביוהכ"פ, אפ"ל דהמשנה והגמרא ביומא איירי ביוהכ"פ - וכאן בהשיחה הרי הכוונה שבכל יום (ולא רק ביוהכ"פ) היו עבודות וכו', ולכן צוייגן לתמיד.

א" מהת'

תוה"ל - 885

ב. בלקו"ש פורים ש.ז. מקשה דכיון דבפורים "קיימו מה שקיבלו כבר", ומובן דהו"ע עקרי, א"כ למה לא תיקנו לעשות דבר בימי הפורים, לזכר ענין זה? ומתחיל לבאר דהנפק"מ בין מעשה שאדם עושה מצד אונס, למעשה שעושה ברצון הוא, דאם עושה מצד האונס עושה רק כפי ההכרח שצריך, אבל כשעושה מצד רצונו, עושה בהידור ובהוספה מכפי שחייב, ומסביר דאפ"ל דזהו"ע דמשלוח מנות שענינו להרבות שלום וריעות, אף שזהו חיוב בכל השנה מצד מצוות "ואהבת לרעך כמוך", מ"מ בכל השנה אין מצוה לחפש חבירו בכדי לקיים המצוה, והחידוש בפורים הוא שצריך לחפש אחר רעהו וליתן לו, דכללות מצוה זו מורה שפועל יותר מכפי חיובו, כיון שעושה ברצון, ועד"ז מבאר ג"כ גבי מקרא מגילה ומתנות לאביונים עיי"ש, אבל מקשה דכ"ז יתכן לפי הטעם שמבואר במנות הלוי דמצוות משלוח מנות הוא להרבות שלום וריעות, אבל לפי הטעם שמבואר בתרומת הדשן (סי' קיא) דהמצוה הוא "כדי שיהא לכל אחד די וספק לקיים הסעודה כדינא וכו' אלמא דטעמא משום סעודה הוא", הנה כיון דתוכנו הוא בשביל קיום סעודת פורים, הרי לא ניכר ומודגש בזה הענין ד"קיימו מה שקיבלו כבר"?

והנה לכאוף יש לעיין דמנלן לומר דגם לפי התרה"ד אין סיבת המצוה דמשלוח מנות בשביל להרבות שלום וריעות - כמו שכתב במנות הלוי-, דלכאורה לולי טעם זה למה תיקנו מצוה זו דוקא בימי הפורים ולא ביו"ט אחר כשיש חיוב סעודה? והרי אפ"ל דבאמת גם לפי תה"ד הנה הסיבה של המצוה היתה להרבות שלום וריעות, ואלא כיון דבפועל ישנו תיוב לכאוף"א בסעודה, לכן תיקנו המצוה לשלוח מאכלים דוקא, כי כן תיקנו מעשה מצוה, כדי שיהי' לכאוף"א די

וספק לקיים הסעודה כדינא, ואם שלח אי זה חפץ אחר לא קיים המצוה, כיון דלא עשה מה שתיקנו חכמים, ולפי"ז שו"ה" אפ"ל דיש באן זכר ל"קיימו מה שקיבלו כבר" כיון דסיבת כל המצוה היתה להרבות שלום וריעות, וכנ"ל דכאן נתוסף שצריך לחפש אחר רעהו וליתן לו.

אלא דבאמת הרי זה שאלה על החתם סופר גופא (סי' קצ"ו, שצויין בהערה 23) שמבאר דין הרמ"א (או"ח סי' תרצ"ה) דאם שלח מנות והמקבל מחל לו, דיצא, דהטעם בזה הוא דסב"ל כהמנות הלוי דעניניו להרבות שלום וריעות וא"כ לא אכפת לן מה שלא קיבל, דסוכ"ס יש כאן ענין דשלום וריעות, אבל לפי טעם תה"ד הנ"ל צריך שיקבל המקבל דוקא, דאז יצא ידי חובתו עיי"ש, אלא דבאמת אפי' אי נילמא הפי' בהתה"ד כהנ"ל דהסיבה היא להרבות שלום וריעות, ואלא בפועל תיקנו שיהי' באופן דדבר מאכל דוקא כנ"ל, מ"מ עדיין הי' אפשר לחלק בזה בנוגע לכשהמקבל מוחל, דלדעת תה"ד כיון דבפועל מעשה המצוה היא שיקבל מאכל בשביל סעודתו, הנה בנדו"ז לא יצא השולח ידי חובתו, כיון דבפועל לא קיבל, אבל לפי מנות הלוי אפ"ל דמעשה המצוה היא רק להוסיף שלום וריעות, ולכן אף שלא קיבל מ"מ ניתוסף שלום וריעות, ויצא ידי חובתו, א לכו"ע אפ"ל דיסוד וסיבת המצוה היא להרבות שלום וריעות אלא דממה שכתב בחתם סופר שם אח"כ לגבי אשה הסמוכה על שלחן בעלה דלטעמו של תה"ד פטורה כיון דאין לה סעודה משלה, ולא יקטנו שחתחייב לשלם עיי"ש, משמע בפשטות דלתה"ד אין יסוד החיוב מצד שלום וריעות, דאם זהו יסוד החיוב גם אשה היתה צ"ל חייבת, וכן ממה שכתב בכתב סופ או"ח סי' קל"ט, אם שלח מנות לחבירו, ואין תבירו יודע מיהו המשלח, דלטעמו של התה"ד יצא, כיון דבפועל יש לו לחבירו מאכל לאכול וכו', אבל לטעם מנות הלוי לא יצא דלא ניתוסף בנדו"ז שלום וריעות וכו', משמע בפשטות דסב"ל דלדעת תה"ד אינו נוגע כלל אי ניתוסף שלום וריעות או לא, וכן משמע בפשטות בהשיחה וכנ"ל, ולכן יש לעיין מנלן לומר דהתה"ד חולק בעיקר על הענין דשלום וריעות.

ועי' בלקו"ש ח"ז ע' 14 לגבי חיוב כפל, דעיקר הטעם הוא קנס להגנב, אלא דבפועל הדין הוא שצריך לשלם הקנס למי שגנב ממנו, לפי שביטל מעותיו, וכן מבואר שם עד"ז גבי חומש עיי"ש, ועי' ג"כ בשו"ת הרדב"ז ח"ג סי' תרכ"ד שכתב כעין זה גם לגבי עדים זוממין, הרי רואים מזה דאפ"ל דאף דסיבת החיוב הוא מצד ענין אחד, מ"מ תיקנו הדין באופן מיוחד דוקא, ובדוגמא לזה הי' אפשר לומר הכא.

הרב אברהם יצחק ברוך גערליצקי
- ר"מ בישיבה -

ג. בסעי' ו' מבאר דמזה שכתוב "לעשות אותם ימי משתו ושמחה ומשלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים" הנה מזה שכתוב "ימי" משמע דהחיוב דמשתה ושמחה בפורים אינו פעולה שצריכים לעשות, וזמנה היא ביום זה, אלא דזהו הגדר של (-חובת) היום, תוצאה מזה שיום זה ("ימי") עני (משתה ו) שמחה", ומזה מובן דגם שאר החיובים דימי הפורים, עכ"פ אלו שכתובים בהמשך פסוק זה דהיינו משלו מנות ומתנות לאביונים באים בתור תוצאה מזה דימים אלו גופא הם משתה ושמחה, וזהו מקורו של הרמב"ם דגם מצוות משלוח מנות ומתנות לאביונים הו"ע של שמחה, עיי"ש.

והנה מזה שכתב דמשלוח מנות ומתנות לאביונים באים בהמשך להתחלת הפסוק, משמע מזה ד"ימי" קאי ג"כ עי משלוח מנות ומתנות לאביונים, ואפ"ל דיהי' מזה נפק"מ לדינא.

עי' בשו"ע המחבר סי' תרצ"ה סעי' א' שכתב: סעודו פורים שעשאה בלילה לא יצא ידי חובתו, ע"כ. (וכן הוא ברמב"ם הל' מגילה פ"ב הי"ד) והמקור לזה הוא במסכת מגילה ז, ב, מאי טעמא ימי משתה ושמחה כתיב עיי"ש, ובסעי' ד' שם כתב הרמ"א: ויש לשלוח מנות ביום ולא בלילה ע"כ. ובמג"א שם ס"ק י"ג כתב דה"ה מתנות לאביוני

והנה בלבושי שרד שם (שצויין בהערה 24) כתב הטעם בשניהם, דדילמא אכיל להו בלילה ולא מקיים סעודת פורים עיי"ש, והנה לפי המבואר בהשיחה אפ"ל הטעם בזה דכשם דהסעודה צ"ל ביום דוקא, כמבואר בגמ' ד"ימי" כתיב הנה כן הוא גם בנוגע למשלוח מנות ומתנות לאביונים, דכנ"ל "ימי" קאי גם עליהו, צ"ל ביום דוקא, ואפ"ל דיהי' בזה גם נפק"מ בפועל, דלפי ה"לבושי שרד" שכל הקפידה היא משום החשש שמא יאכלם בלילה, אפ"ל דאין זה דין אלא לכתחילה, אבל בדיעבד אם נתנם בלילה ואכלם בי יצא, אבל לפי הנ"ל דזהו מצד דכתיב "ימי" י"ל דגם בדיעבד לא יצא, ועי' בביאור הגר"א שם, מיהו מפשטות לשון הרמ"א משמע דזהו דין רק לכתחילה, (ועי' ערוך השלחן שם דגם בדיעבד לא יצא), אלא דבאמת עי' במג"א שם ס"ק ד' שכתב גם לגבי סעודה "דמצוה מן המובחר" ביום עיי"ש, (ואף דהלשון הוא לא יצא ידי חובתו, מצינו כעי זה גבי ר"ג אומר כל שלא אמר שלשה דברים אלו וכו' לא יצא ידי חובתו, ופי' הר"ן בסוף פסחים דהפי' הוא דאי" מצוה כראוי עיי"ש, אבל לכאו' קשה לפרש כן גם בהרמב"ם (וכו').

מיהו עי' בלקו"ש ח"ז ע' 21 דמבואר שם דכיון ד"ימי" כתוב אצל משתה ושמחה, ולא אצל משלוח מנות

ומתנות לאביונים, משמע דחיוב משתה ושמתה הוא על כל היום כולו, לא כמשלוח מנות ומתנות לאביונים, דאחר שקיימם נגמר מצותן עיי"ש, (וראה הערה 39, כאן) משמע מזה דאף דבאים בהמשך, מ"מ יש חילוק ביניהם.

הנ"ל

ד. הנה בשיחה הנ"ל מבאר דיסוד המצוה דמשלוח מנות ומתנות לאביונים הוא מצד חיוב השמחה דימי הפורים, שצ"ל באופן ד"עד דלא ידעי" באופן בלתי מוגבלת, - מצד הענין ד"קיימו מה שקיבלו כבר", כמבאר שם בארוכה - ולכן חייב לשלוח מנות לחבירו, דזה מורה ששמחת חבירו נוגע לו כמו של עצמו ממש, וזהו השלימות ב"עד דלא ידעי" שלו שמתבטלים ההגבלות, מה שאדם קרוב אצל עצמו וכו', וכשמרבה במתנות לאביונים, הרי הוא מורה בזה עוד יותר ששמחת העניים נוגע לו עוד יותר משל עצמו, עיי"ש בארוכה.

והנה נחבאר לעיל מהחתם סופר לגבי הדין שכ" הרמ"א דאם שלח מנות לחבירו, והלה מחל, דיצא המשלח ידי חובתו, דזה חלוי בכ" הטעמים שבמשלוח מנות, דלטעם המנות לוי דזהו בכדי להרבות ריעות ושלום, העיקר שנוגע הוא חנתינה שלו, דבזה גופא פעל ריעות ושלום, ואף אם לא קיבל יצא, אבל לפי טעם התה"ד הנ"ל, נוגע כאן קבלת חבירו דוקא, דזהו גדרו של המצוה, ועי' בשיחת פורים תשכ"א (הנחה בלתי מוגה) בארוכה.

והנה לפי ביאור הנ"ל בהשיחה, דעיקר הענין שבזה הוא בלי שום הגבלות, עד שהשני נוגע לו כמו עצמו ממש וכו', הנה לכאו"י ל, דלפי"ז איך עיכוב אם חבירו קיבל או מחל וכו', כיון דמצדו הרי יצא מהגבלתו, כיון דהוא מצדו נחץ, ויש כאן שלימות ב"עד דלא ידעי" וכו', ולפי"ז אפשר לבאר מה שפסק הרמ"א דאף אם הלה מחל יצא ידי חובתו, דזהו כנ"ל, דנחקקים בזה המצוה, אלא דאכתי יש לדון בזה דדילמא זה אינו, דגדר המצוה הוא גם שישמחו בפועל, ועי' בשו"ת מהר"י אסאד או"ח סי' ר"ז דאם שולח לחבירו מנות ביום הפורים, וחבירו יקבלו אחר פורים דלא יצא ידי חובתו, עיי"ש. (ועי' באר היטב שם ס"ק ז) אף דאפ"ל דהוא מצדו שלח בפורים לחבירו וכו' ויש בזה שלימות ב"עד דלא ידעי" שלו, מ"מ אולי בעינין ג"כ שיקבלו בפועל וכו', ויש לעיין בזה.

ולאידך גיסא אפ"ל ג"כ במה שכתב בכתב סופר הנ"ל לגבי אם שולח מנות לחבירו, וחבירו אינו יודע מיהו המשלח, דלטעם התה"ד יצא, דסוכ"ס יש בזה מילוי חסרון חבירו וכו', אבל אם הטעם מצד שלום זריעות לא יצא עיי"ש. הנה לפי השיחה אפ"ל דגם בזה יצא, כיון דאיך

הטעם משום שלום וריעות אלא מה ששמחתו שלו היא בלי הגבלות וכו', וא"כ מה איכפת לך אם חבירו לא ידע מיהו המשלח.

ועי' ג"כ בספר ציץ הקדש ח"א סי' נ"ו שדן בהדין אם בן כרך שולח מנות ביום ט"ו לבן עיר, אי יצא ידי חובתו או לא, ורוצה לתלות זה ג"כ לפי הנ"ל דלתה"ד לא יצא, כיון דבהבן עיר ליכא חיוב סעודה ביום ט"ו, אבל הטעם של ריעות ושלום, הנה זה תלוי בהנותן, ויצא ידי חובתו עי"ש. ולכאור' לפי השיחר י"ל ג"כ דיצא ידי חובתו. דתלוי בהנותן, ובהשמחה שלו דהוה בלי הגבלות וכו'. וי"ל"ע עוד ואיז הזמן גרמא להאריך עכשיו.

הנ"ל

ה. בלקו"ש ח"ה ויגש (ב) אות ח' אומר וז"ל:
...ואדרבה מטעם זה איז די המשכת העצמות דוקא אין עוה"ז, עוה"ב, וואס ענינו איז "גילוי" - זיינען "גילויים" קיין "כלים" ניט צו עצמות. נאר דוקא אין אן ארט וואו די המשכה איז בהעלם - אין עוה"ז, איז דורך קיום המצות פאראן די המשכת העצמות. ע"כ.

ילכאו עפ"ז צ"ב במ"ש במדרש (תנחומא בחוקותי, ג)... ואס יעשו רצוני אין שכינתי זזה מביניהון, למה, אמר רבי אמי נתאוה הקב"ה כשם שיש לו דירה למעלה שיהא לו סך דירה למטה, דלכאו' מהו הפי' בכשם... כך... הלא הדירה הוא דוקא בעוה"ז ולא למעלה, כנ"ל בהשיתה.

וכן צ"ב במ"ש בתחלת ד"ה באתי לגני תש"י: וע"פ תשא עה"ד נסתלקה השכינה מארץ לרקיע... מרקיע א' לב' וג'... מרקיע ג' לד' וכו', דכנ"ל, איך שיין שיהי' השכינה בעולמות העליונים.

אליעזר גרשון שם - טוב

*

*

*

נ ג ל ה

1. *שוי"ר להאברך כמדרשו, מו"מ בכל מידה נכונה וכו' מו"ה ישעי' זוסיא ווילהעלם הי"ו בעיר קאראקאס ווענעזועלא.

מכתבך מיום ז' כסלו העל"ט נתקבל אצלי בזמנו, ומחמת טרדות דעלו עלי, נתאחתי בתשובה לשאלותיך, אשיב עתה כיד ה' עלי, בקצירת האומר כמסת הפנאי.

ראשית שואל אתה בש"ץ ששכח לומר בקדיש שלאחר ובא לציון גואל, תתקבל צלותהו"ן האם יאמר קדיש תתקבל לאחר מזמור תפלה לדוד שאומרים בנוסח ספרד לפני שיר של יום, או דטוב למעט בקדישים כמבואר בפוסקים, או דנימא דשאני נידון זה דהרי לא אמר את הקדיש תתקבל לאחר ובא לציון, א"כ יש לומר לאחר המזמור, שוב עוררת דלדעת השל"ה המובא במג"א (סי' קכ"ג ס"ק יו"ד) דהש"ץ אומר לאחר התפלה יהיו לרצון, ולא כדעת הרמ"א (שם) דאיך לאומרו, כי סומך עצמו על התקבל, הרי מבואר דידיהו לרצון, ותתקבל היינו הך הם, וא"כ באם אומר הש"ץ לאחר התפלה יהיו לרצון י"ל דבאם שכח לומר בקדיש לאחר ובא לציון תתקבל כנ"ל, לא צריך להוסיף בקדיש אחר. עוד הערת דקשה לדעת השל"ה, ועוד גם לדעת הרמ"א מדוע כלל צריך לומר תתקבל לאחר שאומר לאחר התפלה יהיו לרצון, וגם לרמ"א שאין אומרים לאחר התפלה יהיו לרצון, הרי כתב המג"א בטעמו דסומך על התקבל, וא"כ באם יגיד הש"ץ יהיו לרצון, לא צריך למימר תתקבל, משא"כ לטעם הבאה"ט (שם ס"ק י"א) דכתב בטעם הרמ"א דאיך לומר יהיו לרצון כי אינו מתפלל על עצמו שפיר עכ"ד. עיי"ש טו"ז -

(א) הנה לענ"ד נראה דאם שכח הש"ץ לומר תתקבל בקדיש שלאחר ובא לציון, שוב לא יחזור על קדיש כדי לומר תתקבל ולא מיבעי באם נוהגין אנן שהש"ץ אומר בסוף התפלה יהיו לרצון כדברי השל"ה המובאים במג"א (סי' קכ"ג ס"ק יו"ד) ועליו כתב שם בביאור הגר"א דהעיקר כהשל"ה, וכך כתב בקצו"ע (סי' כ' סעי' ז'), וכך כתב בשלחן הטהור הרה"ק מקומנא (סי' קכ"ג סעי' ה'), עד שהוסיף שש"ץ שלא אמר יהיו לרצון הפלתו נדחת ועובר על דברי חכמים עיי"ש. דאו בודאי שאין להרבות בקדישים כמבואר בפוסקים (עיי'ן

תשובה זו נכתבה להח' הנ"ל - א' מהשלוחים
התמימים שבישיבה גדולה דקאראקאס, ווענעזועלא. הנ"ל
שלחה לנו ע"מ להדפיסה.

המערכת

סי' נ"ה במשנ"ל סק"א) והיות ואמר יהיו לרצון א"כ במי שאמר תתקבל דמיה דמה לי יהיו לרצון ומה לי תתקבל כמ"ש בשו"ת מהר"ם שיק (יו"ד סי' ש"ע ד"ה ועו"ד עיי"ש) אלא שאפי' הנוהג כדברי הרמ"א ((בסי' קכ"ג)) ומן הורה רבינו כק"ז בעל הלבושים (סי' קכ"ג סעי' ה') דאין הש"ץ אומר בגמ' התפלה יהיו לרצון, עכ"ז בשכח תתקבל בקדיש של ובא לציון, נראה דאין לחזור בעוד קדיש דכיון שלא אמר זאת במקומו, שוב לא יאמרו, וכמ"ש במלבושי יו"ט על הלבוש (שם אות ד') לגבי יהיו לרצון, ובפרט שאין להרבות בקדישים כנ"ל.

ב) ובמה שאתה מחקשה מדוע לדעת השל"ה הסובר שהש"ץ אומר יהיו לרצון בגמ' התפלה עכ"ז תקינו לומר תתקבל, לא ידעת מאי הערה יש כאן, דפשוט אפ"ל דיהיו לרצון קאי על תפלת י"ח, ותתקבל קאי על קדושת ובא לציון, דבאמת מצינו בזה שיטות בין הפוסקים ראה באגור (סי' צ"ד), וברמ"א יו"ד (סוף סי' שע"ו) כתב דאבל שאינו יודע להתפלל לפני העמוד, יתפלל מאשרי ובא לציון, והרי אומר הוא הקדיש השלם הגם שהוא לא הי' הש"ץ בתפלת י"ח, וגם מהך משמע דקאי על ובא לציון שהיא תפלה בפני עצמה. מאידך כתב בשו"ת נובל"ת (או"ח סי' ז') תשובת בן המחבר הגר"ש לנדא, דקדיש תתקבל קאי על תפלת י"ח, וכך נראה בתרומת הדשן (סי' נ"ד), וע"ע בלבוש סי' נ"ה - אך גם לשיטות אלו נראה דאין נפתול בדעת השל"ה לומר יהיו לרצון וגם תתקבל, היות ותפלת יהיו לרצון אפשר למימר דקאי על כונת הש"ץ בהוצאת הרבים י"ח, שכונתו ותפילתו עבור הרבים תקובל. ותתקבל, קאי על תפלת הציבור בכללותה כדאמרינן דכל בית ישראל. זאת ועוד נראה דכיון דחז"ל תקינו למימר יהיו לרצון לאחר תפלת י"ח כמבואר בברכות (ט, ב), א"כ שם מקומה וקאי היא רק על תפלת י"ח ואילו תתקבל שבקדיש קאי על כל התפלה כולל ובא לציון ולכן יש לדעת השל"ה לומר ב' התפילות, ושעם זה גם מועיל לן לדעת המג"א בדין הרמ"א הנ"ל שאין לומר יהיו לרצון בש"ץ, דסומך הוא על תתקבל, אך אם בכ"ז אמר יהיו לרצון גם הרמ"א בודאי יודה דיאמר גם תתקבל היות והתפלה של יהיו לרצון בודאי קאי רק על תפלת י"ח כנ"ל, ורק בתתקבל של הקדיש דנו על מה קאי ודו"ק.

ג) עוד נלענ"ד טעם למימר דאם שכח הש"ץ לומר תתקבל בקדיש שלאחר ובא לציון, שאין לו לומר קדיש תתקבל לאחר מזמור תפלה לדוד או שיר של יום, שהרי כנהוג אז דגילים לומר קדיש יתום, והוי כחוכא ותלולא דאחד יאמר קדיש בלא תתקבל, ואחד דהיינו הש"ץ, יאמר קדיש תתקבל, ומה גם שתפלת הציבור כבר נסתתמה ע"י קדושת ובא לציון ומה שייך למימר לאחר מזמורי התהילים של שיר היום וכדומה,

קדיש תתקבל שאז אין זה תפילת הציבור ולא שייך למימר תתקבל וכו' דכל בית ישראל, ודמי קצת למה שהורה בשו"ת האלף לך שלמה (או"ח סי' מ"א) באם רוב העשרה כבר מתפללין, ורק מיעוט לא התפללו ועמד אחד והתפלל בקול רם אם יכול לומר קדיש שלם, וע"ז כתב, דאיך יאמר תתקבל צלותהוין וכו' דכל בית ישראל והרי הם לא התפללו אז ורק יאמר קדיש שלם בלא תתקבל כמו בת"ב עיי"ש. וה"ר לענ"ד גם בנד"ד שאוחזים כבר בשיר של יום, או למנהג אשכנז בעלינו לשבח, שהיא לא תפלת ציבור לא שייך למימר אז דכל בית ישראל. ועל כן כאשר עבר זמנו דהיינו שלא אמר במקומו את התתקבל לענ"ד שוב איי לומר זאת לאחר שיר של יום. (ומה שכתב בהאלף לר שלמה לומר בלי תתקבל כמו בת"ב, כמובן שאין כונתו ית"ב א"א לומר תתקבל מצד כל בית ישראל אלא רק הביא דיגמא לקדיש שלם בלא תתקבל, ולא ידעתי מדוע לא הזכיר קדיש יתום ועיין בשו"ת כק"ז רע"א מהד"ת סי' כ"ד הטעם בת"ב שאין אומרים תתקבל). מלבד כל זה הוי קדיש תתקבל לאחר שיר של יום או עלינו דהיינו שלא במקומו, כדבר תמוה בעיני העולם ואין לשנות מקומו של קדיש תתקבל, וכמ"ש בנידונו לענין קדיש, בשו"ת לבושי מרדכי (מהד"ק או"ח סי' קי"ב בסופו) עיי"ש. וגם ידוע שכל קדיש יקדיש בתפלה שתקנו ה"ה כנגד עולמות. כמו שכתב בשו"ת רב פעלים (ח"ב סי' י"ד) משמ"י האר"י הק', שכל קדיש וקדיש הוא נגד עולם אחר, יא"כ כאשר תיקנו לומר קדיש תתקבל לאחר ובא לציון שהוא נגד עולם הבריאה, אין לומר קדיש זה לאחר תפלה לדוד שהוא כנגד עולם היצירה עיי"ש.

* * *

ז. במה ששאלת דלפי הנהוג לוקח אדם תפילין של חברו מבלי רשותו וגם משנה הקשר של תפילין של ראש כדי להתאימו למידת ראשו! וציינת משו"ת אבני נזר (או"ת סי' קפ"ג אות ה') שדעתו לאסור לשנות הקשר, דהרי אח"כ יבוא הב"ב של התפילין וישנה שוב את הקשר למידת ראשו ונמצא דהקשר הראשון לאו קשר של קיימא הוא, מאידך כתבת בשם הכלי חמדה עה"ת (פרשת וילך אות ד' סק"ב) שיצא ללמד זכות על מנהג ישראל שכך משנין את הקשר ולא חוששים דבעינן קשר של קיימא, כן הבאת ששמעת בשם כ"ק האדמו"ר מליובאוויטש שליט"א* שכן שפיר, ודייק לי' מהרמ"א (סי' י"ד סעי' ה') שכתב וה"ה בתפילין וכו'. ולא פירש לחלק דדוקא היכא שהקשר מתאים למידת ראשו דבר שבין כה וכה לא שכיח הוא,

ועתה מסתפק אתה לנוהגים לבדך רק ברכה אחת על תפילין של יד להניח וכו' מה עדיף האם לסדר קודם הקשר של תפילין של ראש הגם דע"י כך נכנס לספק איך מעבירין על המצות, דצריך להניח התפילין של ראש תחילה, או דיניח תפילין של יד קודם ואח"כ יפסיק בין תפילין של יד לתפילין של ראש בסידור הקשר של תפילין של ראש עכ"ד.

(ב) והנה נפסק במחבר (סי' כ"ה ע"י ו') אם פגע בשל ראש תחלה צריך להעביר על אותה המצוה ויניח של יד תחלה ואח"כ של ראש. ובג"א שם (ס"ק י"א) כתב הטעם דכתיב בקרא דיד קודם, וכן כתב שם הסו"ז (סק"ה) וא"כ לכאורה בנד"ד כאשר יקח התפילין של ראש ברישא כדי לסדר הקשר לא יחוייב להניחן אלא מעביר על המצוה ומניח תחילה של יד, וזה גם אתה עוררת, אלא שיש לדון האם לכתחילה יעשה זאת, שהרי מלשון המחבר משמע דאם אתרמי לי תפילין של ראש בתחילה אינו חייב להניח אותן ומעביר על המצוה, ואנו דנין על לכתחילה מה יעשה, אולם נראה דבנד"ד היות וביין כה וכה אינו יכול להניח התפילין של ראש בתחילה מחמת שצריך עדיין לסדר הקשר א"כ אין כאן כלל דין של מעבירין על המצוה, דהיכא דהמצוה העומדת לפנינו חסרה תיקון והכנה אינו מעביר על המצוה יחשב, וכן העלה להלכה בשו"ת דבר מלביאל (ח"א סי' ט') עי"ש. אלא שלא העלנו ארוכה עדיין בזה, כי לאחר סידור הקשר של ראש ועוזב אותן ומניח של יד בודאי איכא דינא דאין מעבירין על המצוה כמ"ש במג"א (שם ס"ק י"ט). מאידך להניח תפילין של יד תחילה ואח"כ להפסיק בעשיית הקשר של ראש הגם שהוא מצורך התפילין, אך כתבו הפוסקים דלכתחילה לא יפסיק בין תפילין של יד לשל ראש אפי' בצורך התפילין, כמ"ש במג"א (ס"ק ט"ז), והגם דהמג"א שם ועוד כתבו מיהו היכא דלא סגי בלא"ה מותר להסיח, לצורך התפילין, וא"כ בנד"ד אפשר דמי בלא"ה דא"א בלא"ה, אך עכ"ז נלענ"ד דהדרך אשר בה ישכון אור בנד"ד הוא להוציא התפילין של ראש ולתקן הקשר, ולא לגמור ממש התיקון, אלא ישאיר קצת מן הרצועה של ראש בלתי הדוקה וע"י כך עדיין אינן ראויין ללבישה ואינו נכנס כלל בדין מעביר על המצוה, כנ"ל, ואח"כ יניח התפילין של יד ויגמור סידור הקשר של ראש ויניחם, ואין זה הפסק גדול ועל דא בודאי נסמוך דא"א בלא"ה כמ"ש המג"א הנ"ל. דלדעתנו לעשות תיקון כל הקשר וילך ויבקש לאחרים לעזור לו בסידור הקשר ויכשל בהפסק גדול או בהפסק שלא לצורך תפילין כנלענ"ד.

ובעצם הענין הנידון באבני נזר האם שרי לסדר הקשר הגם דאח"כ יבוא הב"ב ויסדר הקשר לפי ראשו דסובר הוא דלאו שפיר הוא, ע"ע בהגהות שער הציון למשנ"ב (סי' כ"ה סוף אות ד') שגם דעתו משמע דלא בעינן קשר של קיימא,

אך תלוי בקפידת הב"ב של התפילין עיי"ש.

כ"א טבת תשמ"מ לפ"ק. הרב אברהם יפה שלזינגר
רב ואב"ד דקה"י "מחזיקי הדת".
גענף

ח. בגליון כא (מא) כותב התמים שמואל שיחי' פעוונזנער,
וז"ל: בשו"ע אדה"ז סי' ל"ו ס"ב בתיונת אות כ"ף פשוטה
שתהי' עגולה כמו ר' ואם עשה לה זוית למעלה כמו ד' פסולה,
ואין לה תיקון בתפילין ומזוזות שדינה כרי"ש שעשוה כמו
דלי"ת שצריך לגרור את כולה כמו שנתבאר בסי' ל"ב. ואח"כ
מביא ע"ז סתירה ממה שמביא כ"ק אדמו"ר הזקן בסי' ל"ב
סכ"ג בנוגע שאם טעה וכתב במקום רי"ש דלי"ת (או במקום
כ"ף (כפופה) בי"ת), שיכול להוסיף דיו, עכ"ל. לכאורה מתוך
הערתו נראה שכלל וכלל לא דייק כל עיקר בלשונו הק'
של כ"ק אדה"ז בשולחנו, שידוע שכל תיבה ותיבה (לא
רק בתניא אלא אפי') בשולחנו היא מדויקת, ובמילא
מ"ש בסי' ל"ו ס"ב בנוגע תמונת אות כ"ף פשוטה "ואם
עשה לה זוית למעלה כמו דלי"ת פסולה ואין לה תיקון
בתפילין ומזוזות שדינה כרי"ש שעשוה דלי"ת שצריך
לגרור את כולה כמו שנתבאר בסי' ל"ב", שדינו של כ"ף
אדה"ז סיים "כמו שנתבאר בסי' ל"ב", שדינו של כ"ף
פשוטה הוא ממש כמו דינו של דלי"ת שכתבה (בטעות) רי"ש
שדינה שיכול להוסיף דיו אך ורק אח עדיין לא כתב כלום
אחר אות זה וגם כאן (בנוגע כ"ף פשוטה שעשו לה זוית
למעלה) הדין כן. וזה שכ"ק אדה"ז לא כתב את זה מפורש
זה מרומז במה שכ"ק אדמו"ר הזקן סיים כמו שנתבאר בסי'
ל"ב. וזה כלל ידוע בנוגע לתפילין ומזוזות (זה לא נוגע
ס"ת מפני שאצל ס"ת אינו נוגע הדין של שלא כסדרן) שאם
נפסד צורת איזה אות יכול לתקן אותה אך ורק אם עדיין
לא כתבו כלום אחרי אות זה. ומכל הנ"ל יכולים ללמוד
איך צריכים לדייק בלשונו הק' של כ"ק אדה"ז וגם שצריכים
כל הסימנים בשו"ע (כולל גם סי' ל"ב וסי' ל"ו) ולא
להגיד שזה רק בשביל סופרים.

ואגב שכתבתי כבר בנוגע דין כ"ף פשוטה אכתוב עוד
קצת בנידון זה: כ"ק אדמו"ר הצ"צ בשו"ת שלו על או"ח סי'
י"ח כותב בנוגע שאלה זו (כ"ף פשוטה שעשוה עם זויות
למעלה אם מותר לתקן אחת אסלאו), ובסעיף ז' (סי' י"ח,
הנ"ל) פוסק וזלה"ק: על כן זה ודאי נכון להורות לכל
הבא לישראל שיתן לתקן הפרשיות ולעשות הכ"ף פשוטה עגולה.
וכמ"ש הפמ"ג במ"א סס"ב... ובודאי דאין לחוש בזה משום
שלא כסדרן, עכלה"ק. ובסוף סעיף הנ"ל פוסק כ"ק אדמו"ר
הצ"צ כיון שיש הרבה גדולי האחרונים שמכשירים לגמרי
כ"ף פשוטה עם זויות, בלי שום תיקון, ע"כ יש לסמוך
עליהם עכ"פ לענין שלא תהא נק' שלא כסדרן.

ובספר משנת סופרים (הנצמד לספר משנה ברורה) כחוב

מפורש שאם עשה לכ"ף פשוטה זויות כמו דלי"ת ודינה שצריך לגרור את כולה או להוסיף עליו דיו. וממשיך שהעצה של הוספת דיו מהני אפי' בתפילין ומזוזות דלא מיקרי שלא כסדרן דקודם התיקון נמי צורתה עלי'.

וגם בספר מאיר עיני סופרים (מהרה"ג והרה"ח דובער ז"ל קרטיק) סי' ז', פוסק ג"כ שמוחר לחקן ע"י הוספת דיו משום שגם לפני זה מיקרי צורתה עלי' ובפטר משנת אברהם על הלכות סת"ם (סי' כ"ג, מסעיף ס"ה עד סעיף ס"ח) כותב בנוגע תמונת אות כ"ף פשוטה אם עשאה עם זויות כמו דלי"ת יש פוסלין אבל אפשר לחקן את זה ע"י הוספת דיו, אפי' בחו"מ, וזה לא נקרא שלא כסדרן משום דצורתה עלי' ומוסיף "ותינוק מורגל במרובעת". ויש מכשירין כ"ף פשוטה כזה וכותבים כ"ף פשוטה לכתחילה.

וכן החיד"א בספרו לדוד אמת פוסק כן.

ובספר קול יעקב על הלכות סת"ם (מהרה"ג ר' יעקב חיים ז"ל סופר סי"ט מחבר ספר כף החיים) שהוא הי' ספרדי, כותב שכ"ף פשוטה עם זויות למעלה יש להכשיר בדיעבד. - וכשלמדתי ספרות והראו לי צורת האותיות של כתב וועליש (כך נק' הכתב של הספרדים) הראו לי כ"ף פשוטה עגולה למעלה ואמרו לי שזה לפי שיטת החיד"א בספרו לדוד אמת והראו לי ג"כ כ"ף פשוטה עם זויות ואמרו לי שזה שיטת הקול יעקב. -

וגם בספר קטח הסופר סי' ה' פוסק שמוחר לחקן כ"ף פשוטה עם זויות, וז"ל: עי' מג"א סי' ל"ב ס"ק כ"ו. ובתשו' דב"ש סי' קס"ג מבואר ג"כ שהי' מנהגם לכתבה כמו דלי"ת ולא פקפק בזה כלל ע"ש. ואולי משום דס"ל דאף דאין לחלק בין כפופה לפשוטה וגם הפשוטה צ"ל באופן שאם תכפף תהא כ"ף כפופה כמ"ש הפוסקים מ"מ ס"ל דכפופה גופא אין קפידא אם אינה עגולה למעלה ... ועכ"פ גם מי שירצה להחמיר נראה לפע"ד דיכול לתקנה גם בתפילין ומזוזות ע"י הוספת דיו לעשותה עגולה ולא הוי משום זה שלא כסדרן דצורתה עלי' מקרי כמ"ש הפרמ"ג. ודלא כשו"ע הנ"ל שהחמיר בזה כדעת הריא"ס. עכ"ל.

דוד מנדלבוים

תות"ל - 770

ח ס י ד ו ת

ט. במאמ' באתי לגני תשי"ג אות ד' מבאר הטעם למה דוקא ישראל הוזהרו על השיתוף, ומסביר כי ישראל הם מפנימיות הרצון משא"כ או"ה. ואח"כ ממשיך שלכן ישראל העובר עבירה נפרד יותר מהקליפות וסט"א אף דקרו לי' אלקא דלקי' כי

הם אינם עושים היפך מדרי' הרצון שיש להם שייכות אלי' משא"כ ישראל העובר עבירה עושה היפך מדרי' הרצון שיש לו שייכות אלי', עיי"ש.

ולא הבנתי, כי הלא כאן אין מדברים בענין השייכה לענין השיתוף כ"א סתם עבירה, וא"כ מה שייך כאן לומר שהוא עושה היפך הרצון ששייך אלי' והיינו פנימיות הרצון, כי הלא סתם עבירה אינה שייכה בדווקא לפנימית הרצון כי הרי גם או"ה יש להם שבע מצוות.

הרב פנחס קארף
- משפיע בשיבה -

י. בספר המאמרים תש"ד ד"ה ויגש אות י"ב מבאר הענין דאהבה בתענוגים, ואיך באים לבחי' אהבה בתענוגים, וז"ל: "והיינו כשמתבונן בהפלאות ורוממות או"ס איך שאו"ס מופלא ומרומם מגדר עולמות שגם העולמות היותר עליונים אינם בערך הא"ס כלל ולכן אני ה' לא שניתי ... וכשמתבונן בזה מאריכות ההתבוננות הרי מאיר האור במוחו ומתענג מאד על הפלאות ורוממות הא"ס וההתבוננות הזאת ע"י הקנה נמשכת ללב ג"כ כי העיקר הוא שיורגש בלבו והיינו שהלב ירגיש ג"כ הפלאות רוממות וגדולת הא"ס ועי"ז בא לאהבה דעיקרה היא בתענוגים היינו שמתענג מאד על אלקות ונמשך בדבקות עצומה לדבקה בו ית'. ... ועי"ז מכרית את היניקה שיונקים ממקום גבוה כי התענוג הוא מדרי' שלמעלה מסדר השתל' וגם ההתבוננות הנ"ל היא מבחי' האו"ס כמו שהוא מופלא ומרומם מעולמות.

ובאות י"ג בד"ה זה מבאר החילוק בין אהבה בתענו' לאהבה כרשפי אש: "ובד"כ הוא העבודה דק"ש בב' עניני התבוננות דהוי' אחד ובברוך שם והיינו דמהתבוננות דהוי' אלקינו ה' אחד בא לבחי' אה' בתענוגים כי התענוג עיקרו מדבר שלמעלה מהשגה והיינו בהתבוננות בהוי' אחד איך שאו"ס יחיד ומיוחד גם מצד העולמות שנתהוו דהענין בעצם הוא למעלה מהשגה וההשגה בזה הוא רק שמשגי שגם כמו שנתהוו ריבוי עולמות וריבוי עולמות דהיינו ש"מ הכל הוא בבחי' אחדות פשוטה בבחי' יחוד ממש והיינו שמשגי שהדבר כן הוא אבל איכות הענין הוא למעלה מהשגה ולזאת עי"ז בא לבחי' אהבה בתענוגים .. ומהתבוננות בבשכמל"ו שהוא הזיו והארה שמחי' ומהווה עולמות דהיינו בבחי' ממכ"ע דבזה שייך השגה עי"ז בא לבחי' אהבה כרשפי אש וכידוע דאהבה בתענוגים הוא בבחי' חכמה ואהבה כרשפי אש הוא בבינה".

נמצא מובן מכ"ז: א) דבכדי להגיע לבחי' אהבה בתענוגים הרי זה דווקא ע"י ההתבוננות בהפלאות ורוממות

אוא"ס אשר התבוננות הנ"ל הוא למעלה מהשגה, ואינו אלא שמיג שהדבר כך הוא.

(ב) דבכדי להגיע לבחי' אהבה כרשפי אש הרי"ז ע"י ההתבוננות בממכ"ע אשר בזה שייך השגה, ואהבה כרשפי אש הרי הוא בבינה.

והנה בד"ה בסוכות תשבו - עת"ר מבאר החילוק בין העבודה שעפ"י טו"ד להעבודה שלמעלה מטו"ד, וזהו החילוק ג"כ בין אהבה בתענוגים לאהבה כרשפי אש, וז"ל: זהו בכלל האהבה שע"פ טו"ד שהרי האהבה הזאת באה ג"כ ע"י השגה וההתבוננות באלקות רק שההתבוננות הוא בעצם האור האלקי דכ"ז הוא בבחי' השגה טו"ד והיא מבחי' בינה רק שזהו מבחי' פנימיות בינה ולמעלה מזה היא בחי' האהבה והדביקות שמבחי' ראי' דחכ' דהיינו בחי' אהבה בתענוגים דענין הראי' היא ג"כ בחי' ידיעה שכלית ובאה לאחר ההשגה וכאשר יודע את עומק המושג ומקשר א"ע בעצם הענין האלקי ה"ה בא אח"כ לידי ראי' שהוא בבחי' ההתאמתות וההנחה בנפש ... וכ"ז היא בחי' פנימיות הלב שנכלל בכלל עבודה שע"פ טו"ד.

ויש בחי' פנימיות הלב הנקרא רעו"ד שלמעלה מטו"ד שזה בחי' התעוררות עצמי שבנפש שלמעלה מטו"ד ובזה יש ג"כ ב' מדריגות הא' התעוררות שנעשה ע"י ההשגה בהפלאת אוא"ס איך שמופלא בעולמות ואיך זה בבחי' השגה ממש כ"א מבחי' ידיעת השליטה והיא ג"כ מבחי' בינה שבנפש וכנודע דאה"ר דברשפי אש היא בבחי' בינה ... עכ"ל.

(נמצא: א) דבכדי להגיע לבחי' אהבה בתענוגים היא ג"א ע"י ההתבוננות דממכ"ע (אעפ"י שאינו כתוב בהדיא שההתבוננות הוא בממכ"ע, מ"מ הרי זה מובן מעצמו, מאחר שבא לבאר הפרש בין עבו' שלמע' מטו"ד לעבו' שעפ"י טו"ד, ומדגיש אשר למה נקרא עבודה זה "למעלה" מטו"ד מפני שההתבוננות הוא איך שאוא"ס מופלא מעולמות, א"כ מובן אשר מה שנת' לפני"ז בהעבודה שעפ"י טו"ד הרי ההתבוננות הוא באוא"ס איך שהוא מלוּבש בעולמות) ורק שאחר ההשגה וכאשר יודע את עומק המושג ... ה"ה בא אח"כ לידי ראי' דחכ' דהיינו בחי' אהבה בתענוגים,

(ב) ששייך לבוא לבחי' אהבה כרשפי אש שהוא בחי' בינה גם ע"י ההתבוננות באוא"ס איך שהוא מופלא מעולמות אשר אינו שייך בבחי' אמיתית ענין ההשגה רק ידיעת השליטה. וצ"ל איך כל זה מתאים עם מ"ש לעיל בד"ה ויגש תש"ד.

לזכות
ב"ק אדמו"ר שליט"א

יחזק השי"ת בריאותו וזרריך ימיו ושנותיו בטובה ומתיקון
וינהיג את כל ישראל בכלל ואת אנ"ש בפרט בהצלחה מרובה
ויוליכנו קוממיות לארצנו בקרוב ממש

כתובת המערכת :